

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1932 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till delägare i Sävveåns regleringsföretag i Älvsborgs län.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 11 mars 1932 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 223, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att till nedbringande, på sätt Kungl. Maj:t må närmare bestämma, av på delägare i Sävveåns regleringsföretag mellan Hjultorps och Hede kvarnfall belöpande lån från odlingslånefonden må från statens avdikningsanslag tagas i anspråk ett belopp av 50,000 kronor.

Beträffande den närmare utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Vid flera tillfällen har Kungl. Maj:t anvisat statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget och lån från odlingslånefonden till ett företag, avseende reglering av Sävveån med tillflöden mellan Hjultorps och Hede kvarnfall för torrläggning av vattenskadade marker, tillhörande hemmanen Hjultorp i Kullings—Skövde socken, Algutstorp, Hägrunga, Bänatorp och Stenstorp i Algutstorps socken samt Ormentorp, Lunden, Eklända, Kärboröd, Tonestorp, Hede kvarn, Siene, Ljunghem, Tubbestorp, Storehagen och Vårgårda i Siena socken av Älvsborgs län.

Sedan syneförrättning för ifrågavarande regleringsföretag under åren 1915—1917 hållits av lantbruksingenjören L. Holmström, anvisade Kungl. Maj:t sålunda den 28 juni 1918 till ifrågavarande företag dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 59,870 kronor, dels lån från odlingslånefonden med 119,760 kronor. Tillika fastställde Kungl. Maj:t i enlighet med av lantbruksstyrelsen avgivet förslag arbetsplan för företaget. Vid den nyssnämnda syneförrättningen hade den båtnad, som genom regleringen ansågs uppkomma för i företaget ingående mark, uppskattats med ledning av då inhämtade upplysningar om det med hänsyn till vattenframsläppningen vid Hjultorps kvarn normala medelvattenståndet i Sävveån under vegetationstiden. I arbetsplanen beräknades båtnaden till 182,942 kronor 50 öre samt kostnaden för arbetet till 191,956 kronor 36 öre.

Den 5 maj 1922 beviljade Kungl. Maj:t företaget ytterligare statsbidrag och lån med 2,320 respektive 4,660 kronor.

I skrivelse den 3 oktober 1924 hemställde företagens arbetsstyrelse därefter hos Kungl. Maj:t om ytterligare understöd till belopp av 185,190 kronor. Arbetsstyrelsen uppgav därvid, att företaget intill den 15 september 1924 kostat omkring 371,000 kronor och att för arbetets fullbordande krävdes ytterligare 15,000 kronor, vadan den verkliga kostnaden slutligen syntes bliva 386,000 kronor eller cirka 194,000 kronor mera än som beräknats vid arbetsplanens fastställande. Säsom orsak till den väsentliga skillnaden mellan beräknade och verkliga kostnader angavs dyrtiden samt att de jordmassor, som måste bortschaktas, varit av helt annan och svårare beskaffenhet än vad i kostnadsberäkningarna angivits. Vidare hade det varit omöjligt för arbetsstyrelsen att erhålla entreprenör för utförande av arbetet i dess helhet, vadan arbetsstyrelsen träffat särskilda överenskommelser om utförande av skilda delar av företaget.

Med anledning av denna framställning fann Kungl. Maj:t den 13 mars 1925 gott att *dels*, jämlikt gällande föreskrifter, till företaget anvisa ytterligare statsbidrag från allmänna avdickningsanslaget med 14,430 kronor, *dels ock* i proposition (nr 113) till riksdagen anhålla om medgivande att till företaget anvisa ytterligare statsbidrag från sagda anslag med 12,450 kronor och ytterligare lån från odlingslånefonden med 53,730 kronor. Sedan riksdagen bifallit propositionen, anvisade Kungl. Maj:t den 21 augusti 1925 till företaget sistnämnda båda belopp.

Slutligen har företaget enligt kungörelserna nr 464/1919, 565/1920 och 351/1921 uppburit ett tilläggsbidrag från statens avdickningsanslag av 14,250 kronor.

Till ifrågavarande företag hava sålunda enligt hittills meddelade beslut och gällande bestämmelser utgått sammanlagt 103,320 kronor såsom statsbidrag och 178,150 kronor såsom odlingslån eller tillhoppa 281,470 kronor. Av den beräknade båtnaden 182,942 kronor 50 öre belöpte sig 178,156 kronor 64 öre på de fastigheter, vilka erhållit odlingslån.

Företaget godkändes av lantbruksstyrelsen den 5 november 1926. Någon uppgift om den slutliga kostnaden för företaget lämnades då icke lantbruksstyrelsen.

Hos Kungl. Maj:t har nu arbetsstyrelsen för företaget i skrivelse den 11 september 1931 — med överlämnande av en utav f. d. lantbruksingenjören A. V. Nordin i ämnet verkställd utredning — anhållit om ytterligare statsbidrag för täckande av 1) skillnaden mellan den av intressenterna nu uppgivna slutliga kostnaden för företaget, 440,000 kronor, och den år 1925 vid anvisandet av ytterligare statsundstöd beräknade kostnaden, 386,000 kronor, eller 54,000 kronor, 2) skillnaden mellan den av förrättningsmannen 1915—1917 beräknade båtnaden, 182,942 kronor 50 öre, och den av Nordin nu konstaterade verkliga båtnaden, 104,455 kronor 85 öre, eller 78,486 kronor 65 öre samt 3) kostnaden för den av Nordin verkställda

undersökningen och utredningen, 800 kronor. Sammanlagt avser ansökningen sålunda ett ytterligare statsbidrag av 133,286 kronor 65 öre.

Lantbruksstyrelsen, som icke ansett sig böra förorda ytterligare statsunderstöd för täckande av kostnader å 54,000 kronor, som förorsakats huvudsakligen genom att arbetet av intressenterna bedrivits på ett oekonomiskt och ineffektivt sätt, har med avseende å den beräknade båtnaden av företaget anfört följande.

Båtnaden av företaget hade vid 1917 års syneförrättning beräknats till 182,942 kronor 50 öre, varvid, i likhet med vad fallet varit vid en 1912 hållen syneförrättning, hänsyn tagits till visst vattenstånd i Säveån under vegetationstiden enligt den kännedom i fråga om vattenframsläppningen vid Hjultorps damm, som vid förrättningen syntes varit tillgänglig för förrättningsmännen. Av förenämnda, av Nordin efter undersökning på platsen i augusti 1931 verkställda utredning framginge emellertid, att det för torrläggningen av i företaget ingående marker bestämmande vattenståndet torde ligga 0.33 meter högre, än det varifrån förrättningsmännen vid 1912 och 1917 års syneförrättningar utgått. Nordin hade med biträde av två godemän verkställt en uppskattning i stora drag av den båtnad, som i verkligheten erhållits genom företaget, då hänsyn togs till detta högre vattenstånd, och därvid kommit till en slutsumma för hela företaget av 104,455 kronor 85 öre, vilket belopp med 78,486 kronor 65 öre eller omkring 43 procent understege det år 1917 uppskattade båtnadsvärdet.

Vissa skäl funne lantbruksstyrelsen tala för att en jämkning av det till företaget beviljade lånet vidtoges med hänsyn till den nu konstaterade minskningen av den tidigare uppskattade båtnaden av företaget. Även om den av Nordin verkställda uppskattningen av denna båtnadsreducering skett i tämligen stora drag, torde densamma kunna ur här berörda synpunkt tillmätas vitsord.

Här ifrågasatt jämkning syntes böra vidtagas beträffande samtliga i företaget ingående fastigheter, i den mån desamma enligt Nordins utredning drabbats av den inträdda båtnadsreduceringen. Dock syntes härvid i nu förevarande sammanhang undantag böra göras för de fastigheter, Vårgårda 1^a, 2^a, 3^a och 4^a samt Jonskulla 1^a, vilka tillhörde ägaren av Hjultorps kvarn. Denne syntes nämligen hava genom det utförda regleringsarbetet erhållit viss båtnad för kvarndriften, utan att därmed varit förenad någon skyldighet att för sagda båtnad deltaga i kostnaderna för torrlägningsföretaget, och det torde vara rimligt att, då fråga nu kunde uppstå om en eventuell jämkning av lånet, hänsyn togs jämväl till dylik, vid syneförrättningen icke förutsedd båtnad. Någon utredning om dennas storlek föreläge likväl icke, varför frågan om jämkning av det till företaget utlämnade lånet syntes, för ifrågavarande fastigheters vidkommande, böra anstå, tills sådan utredning kunde hava kommit till stånd.

För övriga i företaget ingående fastigheter, vilka kommit i åtnjutande av de till företaget beviljade lånen, hade vid 1917 års syneförrättning båtnaden av torrläggningen uppskattats till ett värde av 156,003 kronor 94 öre, medan motsvarande värde enligt Nordins uppskattning utgjorde allenast 97,474 kronor 73 öre. Båtnadsreduceringen uppginge sålunda beträffande dessa fastigheter till ett belopp av 58,529 kronor 21 öre. Ifrågavarande fastigheters andel i de till företaget beviljade lånen å 178,150 kronor utgjorde sammanlagt 155,998 kronor 13 öre. Med hänsyn till de nu påvisade

förhållandena och om, såsom lantbruksstyrelsen i föregående icke velat motsätta sig, Nordins utredning angående den uppkomna båtnaden i det stora hela tillmättes vitsord, syntes skäl kunna anses föreligga, att sistnämnda lån minskades till samma belopp som det reducerade båtnadsvärdet, det ville säga till 97,474 kronor 73 öre. Låneminskningen skulle därigenom komma att uppgå till (155,998 kronor 13 öre — 97,474 kronor 73 öre =) 58,523 kronor 40 öre. Lantbruksstyrelsen ville såsom skälig kompensation för den uteblivna båtnaden föreslå en låneminskning av 50,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har lantbruksstyrelsen hemställt, om ock icke utan tvekan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till företaget måtte från statens avdikningsanslag anvisas ytterligare statsbidrag med 50,000 kronor, under villkor att det till företaget, efter frånräknande av fastigheterna Vårgårda 1^a, 2^a, 3^a och 4^a samt Jonskulla 1^a, beviljade lånet från odlingslånefonden minskades med ett bidraget motsvarande belopp.

Statskontoret har anført bland annat, att, då här syntes föreligga alldeles särskilda förhållanden, som för flertalet intressenter medfört, att de utan motsvarande nytta drabbades hårt av skuldbördan för odlingslånen, statskontoret icke ville motsätta sig, att någon lättnad härutinnan bereddes på sätt lantbruksstyrelsen föreslagit.

Departementschefen har yttrat:

»För egen del finner jag mig kunna biträda vad lantbruksstyrelsen och statskontoret föreslagit. Jag finner sålunda tillräcklig anledning icke föreligga att tillstyrka den del av framställningen, som avser utlämnande av ytterligare statsbidrag för täckande av de i företaget nedlagda stora arbetskostnaderna. Ej heller kan jag tillstyrka ersättning för de av arbetsstyrelsen nu havda utredningskostnaderna. Däremot anser jag, lika med ämbetsverken, att sådana omständigheter framkommit i avseende å båtnadsuppskattningen, att billighetsskäl tala för lämnande av ytterligare statsunderstöd åt företaget med hänsyn till den minskade båtnad, som slutligen utvunnits genom företaget. Då härtill kommer, att åtskilliga delägare i företaget synas vara i trängande behov av bistånd, kan jag alltså ansluta mig till ämbetsverkens förslag, att ytterligare understöd lämnas vissa av de ägare av i företaget ingående mark, vilka häfta för odlingslån. Lika med ämbetsverken anser jag, att sådant understöd ej bör utgå beträffande de fastigheter, vilka tillhöra ägaren av Hjultorps kvarn, enär denne, enligt vad lantbruksstyrelsen uppgivit, av företaget erhållit båtnad för kvarndriften utan att härför hava deltagit i kostnaderna. Det ifrågasatta ytterligare understödsbeloppet, 50,000 kronor, torde böra användas till gäldande av viss på respektive delägare belöpande del av odlingslån för företaget. För utlämnande av här avsett bidragsbelopp erfordras riksdagens medgivande. Beloppet torde böra utgå ur statens avdikningsanslag samt därvid icke inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens

medgivande äger för respektive år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för anslagets användning.»

Utskottet.

Med hänsyn till i ärendet anförda omständigheter anser utskottet i likhet med departementschefen billighetsskäl tala för att staten lämnar något ytterligare understöd till företaget i fråga. Utskottet vill i sådant avseende förorda Kungl. Maj:ts förslag, vilket överensstämmer med vad lantbruksstyrelsen och statskontoret i ärendet föreslagit.

Utskottet hemställer sålunda,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 april 1932.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 40.